

Makale türü: Araştırma makalesi**Article type:** Research article

Geliş tarihi 19.05.2025

Submitted date

Kabul tarihi 06.08.2025

Accepted date

Elektronik yayın tarihi 27.10.2025

Online publishing date

Atıf Bilgisi / Reference Information

Şişman, B. Z., Ünlü, İ., & Kaşkaya, A. (2025). Çocuklar İçin Felsefe (P4C) Eğitiminin Lise Öğrencilerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Journal of History School*, 78, 4411-4431.

ÇOCUKLAR İÇİN FELSEFE (P4C) EĞİTİMİNİN LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ¹

Zehra Betül ŞİŞMAN², İhsan ÜNLÜ³ & Alper KAŞKAYA⁴

Öz

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji yöntemi kullanılarak yürütülmüş ve lise öğrencilerinin P4C (Çocuklar için Felsefe) etkinliklerine ilişkin deneyimlerini anlamayı amaçlamıştır. Çalışma, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Malatya, Şırnak ve Antalya'da farklı lise türlerinde öğrenim gören 10. sınıf öğrencilerinden oluşan 9 kişilik bir grupla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara, 10 hafta boyunca haftada bir gün çevrim içi olarak P4C etkinlikleri uygulanmıştır. Veri toplama sürecinde demografik bilgi formu, gözlem formu ve yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmış; veriler tematik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bulgular dört ana tema etrafında toplanmıştır: Bilişsel Gelişim, Sosyal-Duygusal Gelişim, Eğilimler ve Estetik Farkındalık. Öğrencilerde felsefi sorgulama, metabilşsel farkındalık ve problem çözme becerilerinde belirgin gelişim gözlemlenmiştir. Ayrıca, öz farkındalık, öz düzenleme, empati, iş birliği ve sosyal farkındalık gibi sosyal-duygusal becerilerde ilerleme kaydedilmiştir. Eğilimler bağlamında öğrencilerin öz güven, açık fikirlilik ve analitik düşünme eğilimlerinde artış olduğu belirlenmiştir. Estetik farkındalık açısından ise öğrencilerin sanat eserlerine karşı duyarlılıklarının arttığı ve sanatı daha derinlemesine

¹ Makale yazımı yazar etki oranı: 1.yazar: %33,33 2. yazar: %33,33 3. Yazar %33,33. Etik kurul onayı Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi'nde, 28/02/2025 tarih, 02/06 sayı ve toplantı numarası ile alınmıştır.

² Dr. Bağımsız Araştırmacı, z.betulsisman@gmail.com, Orcid: 0000-0001-7090-330X

³ Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, iunlu@erzincan.edu.tr, Orcid: 0000-0002-7606-6781

⁴ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, alperkaskaya@gazi.edu.tr, Orcid: 0000-0002-6695-6422

değerlendirme becerileri kazandıkları görülmüştür. Sonuç olarak, P4C uygulamaları öğrencilerin düşünsel, duygusal, sosyal ve estetik gelişimlerini çok boyutlu olarak desteklemekte ve öğrenmeyi anlamlı hâle getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, Lise, Nitel, Deneyim.

Examination of Philosophy for Children (P4C) Education According to the Opinions of High School Students

Abstract

This study, conducted using a phenomenological approach, aimed to understand the experiences of high school students with P4C (Philosophy for Children) activities. The research was carried out with a group of 10th-grade students from different types of high schools in Malatya, Şırnak, and Antalya during the 2024-2025 academic year. Over a 10-week period, students participated in weekly online P4C sessions. Data was collected through a demographic information form, observation forms, and semi-structured interviews, and analyzed using thematic analysis. The findings were grouped into four main themes: Cognitive Development, Socio-Emotional Development, Tendencies, and Aesthetic Awareness. Significant improvements were observed in students' philosophical inquiry, metacognitive awareness, and problem-solving skills. Additionally, progress was made in socio-emotional skills such as self-awareness, self-regulation, empathy, collaboration, and social awareness. In terms of tendencies, there was an increase in students' self-confidence, open-mindedness, and analytical thinking. Regarding aesthetic awareness, students showed heightened sensitivity to art and developed deeper skills in evaluating artistic works. In conclusion, P4C activities support students' cognitive, emotional, social, and aesthetic development in a multifaceted way, making learning more meaningful. These findings suggest that P4C can be a valuable educational tool for enhancing various dimensions of student growth.

Keywords: Philosophy, High School, Qualitative, Experience.

GİRİŞ

Günümüz eğitim sistemlerinde, öğrencilerin yalnızca bilgiye ulaşmaları değil; aynı zamanda bilgiyi sorgulamaları, değerlendirmeleri ve bu bilgilerden yeni düşünceler üretebilmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, öğrencilerin bilişsel becerilerinin yanı sıra duyuşsal ve sosyal becerilerinin de bütüncül bir yaklaşımla geliştirilmesini hedefleyen eğitim modelleri giderek yaygınlaşmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2023 yılında kamuoyuna duyurulan ve 2024 yılı itibarıyla 1., 5. ve 9. sınıf düzeylerinde uygulamaya

geçirilen "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli", öğrencilerin zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel ve ahlaki gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan bütüncül bir eğitim anlayışı sunmaktadır. Söz konusu model, bütüncül eğitim yaklaşımına dayalı olarak önemli yapısal değişiklikler öngörmektedir. Ancak modelin etkililiğinin artırılabilmesi adına; uygulama sürecinde karşılaşılabilecek muhtemel zorluklara yönelik stratejilerin geliştirilmesi, öğrenci merkezli yaklaşımların güçlendirilmesi ve öğretmen ile ebeveyn eğitimine yönelik yatırımların artırılması gerekmektedir. Bu sayede, öğrencilerin çok yönlü gelişimi daha etkili biçimde desteklenebilecek ve modelin hedeflerine ulaşılması mümkün olabilecektir.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde; bütüncül eğitim anlayışı, erdem-değer-eylem söylemi, beceri temelli öğrenme yaklaşımı, disiplinler arası bileşenlerin entegrasyonu ve öğrenme yaşantılarının öğrenci katılımıyla oluşturulması, modelin güçlü yönleri arasında öne çıkmaktadır (MEB, 2024). Öte yandan, uygulama gerçekçiliği, öğrenci merkezli yaklaşımların derinleştirilmesi, sınav odaklı eğitimin etkisinin azaltılması, doğa ve sanat temelli anlayışın güçlendirilmesi, modele uygun öğretmen eğitimi ile ebeveyn katılımının sağlanması gibi alanlar, programın geliştirilmesi gereken yönlerini oluşturmaktadır.

Bu araştırma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin anlayış ve felsefesiyle örtüşen pedagojik yaklaşımların belirlenmesi amacıyla yürütülmektedir. Bu bağlamda, modelin hedeflerine ulaşmasına katkı sağlayabilecek bir yaklaşım olarak, dünyada yaygın biçimde uygulanan ve Türkiye'de de son yıllarda ilgi görmeye başlayan "Çocuklar İçin Felsefe" (Philosophy for Children – P4C) uygulamaları incelenecektir. Araştırmada, öğrenci görüşlerinden hareketle P4C uygulamalarının Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne sağlayabileceği katkılar tartışılacaktır.

Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi (P4C)

Çocuklar İçin Felsefe (P4C), 1969 yılında Columbia Üniversitesi felsefe profesörü Matthew Lipman tarafından geliştirilmiş bir eğitim yaklaşımıdır. Lipman, üniversite öğrencileri arasında gözlemlediği yoğun siyasi çatışmalar ve düşünsel derinlik eksikliği karşısında, eleştirel düşünme becerilerinin erken yaşlarda kazandırılması gerektiği sonucuna varmıştır (Leng, 2020). Bu doğrultuda, felsefi sorgulamayı erken yaşlardan itibaren eğitim sürecine dahil etme fikri doğmuş ve bu düşünce Lipman'ın ifadesiyle "bir gün kafasında patlamıştır" (Gregory, 2013).

P4C, beş yaşından itibaren K-12 düzeyinde uygulanabilen, çocukların düşünme ve akıl yürütme becerilerini felsefi sorgulama ve diyalog yoluyla geliştirmeyi amaçlayan bir pedagojik yaklaşımdır (Topping vd., 2019; Rogers, 2013). Bu yaklaşım, yalnızca bilişsel gelişimi değil, aynı zamanda öğrenciler arasında iletişim, empati, iş birliği ve yansıtıcı düşünme gibi 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılmasını da hedeflemektedir. P4C'nin kuramsal temelleri Jean Piaget ve Lev Vygotsky'nin gelişim kuramlarıyla örtüşmektedir. Piaget'ye göre çocuklar belirli evrelerde mantıksal düşünme becerilerini geliştirirken, Vygotsky'nin Yakınsak Gelişim Alanı (ZPD) kuramı, çocukların sosyal etkileşim yoluyla öğrenmesini vurgular. P4C'deki "sorgulama topluluğu" kavramı, bu sosyal öğrenme sürecini destekleyen bir öğrenme ortamı sunar (Piaget, 1972; Vygotsky, 1978; Lipman, 2003).

P4C yaklaşımı, farklı ülkelerde çeşitli eğitim kademelerinde uygulanmış ve öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duyuşsal gelişimleri üzerinde anlamlı etkiler yaratmıştır. Örneğin, Madrid Avrupa Okulu'nda yürütülen uzunlamasına bir çalışmada, ilkokuldan lise düzeyine kadar P4C etkinliklerine katılan öğrencilerin, kontrol grubuna kıyasla ortalama 7 IQ puanı daha yüksek bilişsel performans sergiledikleri bulunmuştur (Colom, Moriyón, Magro, & Morilla, 2014). Bu gelişim, özellikle başlangıç düzeyinde düşük bilişsel yeterliliğe sahip öğrenciler arasında daha belirgin olup, P4C'nin bilişsel eşitsizlikleri azaltma potansiyeline işaret etmektedir. Benzer şekilde, Gorard, Siddiqui ve See (2017) tarafından yürütülen çalışmalarda P4C, özellikle dezavantajlı gruplarda muhakeme, okuma ve matematik gibi akademik becerilerde gelişmelerle ilişkilendirilmiştir. Bu bulgular, P4C'nin geleneksel müfredata paralel olarak akademik başarıyı destekleyebileceğini göstermektedir.

P4C yalnızca bilişsel değil, aynı zamanda sosyal ve duyuşsal becerilerin gelişimini de desteklemektedir. Suudi Arabistan'da yapılan bir araştırmada, P4C oturumlarına katılan öğrenciler, iletişim ve problem çözme becerileri açısından anlamlı gelişim göstermiştir. Ancak, empati ve kültürel çeşitliliğe ilişkin gelişim sınırlı düzeyde kalmıştır (Alzahrani & Almutairi, 2023). Türkiye'de yapılan çalışmalarda da benzer şekilde P4C etkinliklerinin öğrencilerin konuşma becerilerini artırdığı, konuşma kaygısını azalttığı ve sosyal davranışları teşvik ettiği tespit edilmiştir (Balcı & Eryılmaz, 2024; Acar & Arslan, 2023). İskoçya'da yürütülen bir başka çalışmada, P4C'nin sınıf içi diyaloga katılımı artırdığı ve öğrencilerin muhakeme becerilerinin lise yıllarına kadar sürdüğü belirtilmiştir. Ayrıca, COVID-19 pandemisi sırasında P4C uygulamalarının, öğrencilerin ruhsal sağlık sorunlarıyla başa çıkmasına yardımcı olduğu ve duygusal refahlarını desteklediği ortaya konmuştur (Malboeuf-Hurtubise et al., 2021).

Türkiye’de P4C uygulamaları son yıllarda artış göstermeye başlamış olsa da bu alan hâlen gelişme sürecindedir. Mevcut uygulamalar çoğunlukla okul öncesi ve ilkokul düzeyinde yoğunlaşmıştır. Ancak, lise öğrencileri için de bu yaklaşım önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu yaş grubundaki bireyler, gelişmiş soyut düşünme becerileri sayesinde kimlik, değerler ve ahlaki ikilemler gibi felsefi temaları daha derinlemesine tartışabilme kapasitesine sahiptirler. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin benimsediği bütüncül eğitim anlayışı, P4C’nin sunduğu sorgulayıcı ve çok boyutlu öğrenme ortamlarıyla örtüşmektedir. Ancak, lise düzeyinde yapılan uygulama ve araştırmaların sınırlı oluşu, bu yaş grubuna yönelik P4C’nin potansiyel etkilerini tam anlamıyla ortaya koyamamaktadır. Bu nedenle, lise öğrencilerinin bu yaklaşıma dair algı ve deneyimlerinin incelenmesi hem kuramsal hem de uygulamalı açıdan önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Bu çalışma, lise öğrencilerinin Çocuklar İçin Felsefe (P4C) etkinliklerine yönelik görüşlerini incelemeyi ve bu etkinliklerin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimleri üzerindeki olası etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Öğrencilerin felsefi sorgulama süreçlerine katılımı sonrasında düşünme biçimlerinde, öğrenmeye ilişkin yaklaşımlarında ve iletişim becerilerinde herhangi bir değişim olup olmadığını kendi ifadeleri üzerinden analiz etmek hedeflenmektedir. Elde edilen bulguların, eğitim politikaları ve müfredat geliştirme süreçlerine katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır;

P4C etkinliklerine katılan lise öğrencilerinin deneyimlerine ilişkin bulgular nelerdir?

1. P4C etkinliklerine katılan lise öğrencilerinin bilişsel deneyimlerine ilişkin bulgular nelerdir?
2. P4C etkinliklerine katılan lise öğrencilerinin sosyal-duygusal deneyimlerine ilişkin bulgular nelerdir?
3. P4C etkinliklerine katılan lise öğrencilerinin eğilimlerine ilişkin bulgular nelerdir?
4. P4C etkinliklerine katılan lise öğrencilerinin estetik farkındalıklarına ilişkin bulgular nelerdir?

YÖNTEM

Çalışma, nitel araştırma modelinde fenomenoloji desenli planlanmıştır. Fenomenoloji desenli çalışma, bireylerin yaşanmış veya deneyimsel anlamını inceler. Bu anlamlar ise bireyin bilinç, dil, bilişsel ve bilişsel olmayan duyarlılıklarını, ön anlamalarını, varsayımlarını tanımlamaya ve yorumlamaya

çalışır (Adams & Manen, 2008) böylelikle deneyimler değerlendirilir (Miller, 2003). Çalışmada, P4C eğitimini deneyimleyen öğrencilerin P4C eğitimine ilişkin algılarını, deneyimlerini belirlemek ve derinlemesine veri toplamak amacıyla bu model tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmının çalışma grubunu 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin çeşitli illerinde (Malatya, Şırnak, Antalya) farklı okul türlerinde lise 10.sınıfa devam eden öğrenci oluşturmaktadır. 2 öğrenci Antalya, 1 öğrenci Şırnak, 5 öğrenci de Malatya ilinden katılım sağlamıştır. Öğrencilerin demografik bilgisi şöyledir: 2 öğrenci puanlı yerleşilen Anadolu Lisesi, 1 öğrenci Fen Lisesi, 1 öğrenci İmam Hatip Lisesi ve 5 öğrenci mahalli yerleşim diploma notuna göre liseye yerleşen öğrencilerdir.

Katılımcı öğrencilere çalışmayı uygulayan araştırmacı tarafından 10 hafta haftada bir gün 40+40+40 sürede online olarak zoom üzerinden uygulama yapılmıştır. Çalışmada katılımcı öğrenciler amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Ölçüt, araştırmacı tarafından ya da önceden hazırlanan ölçütler olabilir (Yıldırım & Şimşek, 2015). Ölçüt olarak ise gönüllü olmaları, daha önce P4C eğitimi almamış olmaları, felsefe dersine olumsuz yaklaşımları olan, online eğitime katılım için yeterli teknolojik imkanlara sahip olmalarıdır.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Eğitim Bilimleri Etik Kurulu 28.02.2025 tarihli Protokol 02/06 ve sayı E-88012460-050.04-434429 numarası ile izin alınmıştır. Çalışma online olarak yürütülmesinden dolayı velilerle WhatsApp aracılığıyla ile iletişime geçilerek ilgili “bilinçli onay” onam formları gönderilmiş imzalatılmıştır. Katılımcı öğrencilere de bilgilendirme yapılmış, uygun olarak gönüllü olur “bilinçli onay” onam formları imzalatılmış ve diledikleri takdirde çalışmadan ayrılacakları bilgisi verilmiştir. Çalışmadan ayrılmayı tercih eden öğrenci olmamıştır. Bilinçli onaylar Helsinki Deklarasyonu göz önünde bulundurularak alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu, gözlem formu ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Fenomenolojide gözlem, araştırmacının uygulama sonrası yapacağı görüşme için soracağı sorular için yol gösterici olur ya da destekleme amacıyla kullanılır (Yıldırım& Şimşek, 2018). Çalışmada, uygulamayı gerçekleştiren araştırmacı katılımcı gözlemci olarak yer almıştır. Katılımcı gözlemde, araştırmacı bir olgunun farklı yönlerini gözlemlemesi, sistematik olarak deneyimlemesi ve ayrıntılı olarak izlenimlerini

kaydetmesi bakımından önemlidir (Glesne, 2016). Katılımcı gözlemci rolüyle araştırma sürecinde veri toplayan araştırmacı, gözlem aracı olarak Fisher' ın (2013) diyalog becerileri kontrol listesini kullanmıştır. Araştırmacı, araştırılan olguyu birey ya da grubun nasıl deneyimledikleri ve deneyimledikleri olguyu nasıl anlamlandırdıklarını tespit etmek amacıyla görüşme soruları hazırlamıştır (Ceylan Çapar & Ceylan, 2022). Gözlem sürecinde elde edilen verilerin anlamlandırılması için gözlem sürecinde hazırlanan sorular, yarı-yapılandırılmış görüşme sorularına dönüştürülmüş ve 10 haftalık etkinlik sonrasında katılımcılarla görüşmeler yapılmıştır (Ekiz, 2003). Görüşmeler, etkinlik sürecinde olduğu gibi zoom üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler tematik analiz ile analiz edilmiştir. Tematik analiz, *“veri içindeki örüntüleri (temaları) tanımlamaya, analiz etmeye ve raporlamaya yönelik bir yöntem”* dir (Braun & Clarke 2006, s.6). Tematik analiz elde edilen veri setlerinde bireylerin deneyimlerini, davranışlarını ya da düşüncelerini anlamak için uygun bir analiz sağlar (Kiger & Varpio, 2020). Tematik analiz kapsamında veriler tümevarım ve tümdengelim tematik analize uygun analiz edilmiştir. Tümdengelimli tematik analizde veriler, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Programına (2024) uygun olarak analiz edilmiştir. Uygun temalar, kategoriler ve kodlar ele alınmıştır. Tümevarımsal analizde ise verilerdeki kategorilerin, yeni örüntülerin, temaların keşfedilmesi amaçlanmıştır (Patton, 2018). Böylelikle kavramsal çerçeve ile veriler sınıflandırılmış ayrıca verilerde eksiklik problemi olmaması için farklı kodlar, temalar var mı araştırılmıştır. Sonuçta araştırmanın verileri ayrıntılı analiz edilmesi sağlanmış, yorumlaması yapılmıştır.

Araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme soruları 2 uzman görüşüne sunulmuştur. Fenomenoloji desende araştırmacı görüşme sorularını gerçekleştirirken düşüncelerini paranteze alması (Green, 2005), kişisel varsayımlarını ve inançlarını görüşme sorularını sorarken yansıtmaması önemlidir (Ashworth ve Lucas, 2000). Dolayısıyla araştırmacı görüşme sorularını gerçekleştirirken kendini paranteze almıştır. Araştırma sürecinde verilerin nasıl elde edilip analiz edildiği ayrıntılı şekilde açıklanmış aktarılabirliği sağlanmıştır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan kodlar uzman görüşüne açılmış gerçekleştirilen değerlendirmeler sonucunda yeniden organize edilmiştir. Araştırmacılar öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin doğrudan alıntılara yer vererek araştırmanın teyit edilebilirliğini sağlamaya çalışmıştır. Veriler analiz edilirken gizliliğe uygun olarak anonimleştirilerek kod verilmiştir (K.Ö. 1, E.Ö. 1 gibi...).

Uygulama Süreci

Bu uygulamada P4C aktiviteleri bir ders programı kapsamında yürütülmemiştir. Ancak Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde program dışı etkinlikler ve bütüncül eğitim anlayışı kapsamında P4C eğitime uygun gerçekleştirilmiştir.

Uygulama süreci 10 hafta olarak planlanmıştır. Haftada bir gün akşam saatlerinde online olarak 40+40+40 sürede yapılmıştır. Uygulama için P4C aktivitesi hazırlanmış, her hafta araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Etkinliklerde uyaran olarak belirlenen ünlü tablolar (resimler) ve kitaplardan belirli kısımlar kullanılmıştır. Kitap uyaranlarının bazılarında metinler seçilirken Nuran Direk'in (2019) "Gençler İçin Felsefe" kitabından ve resim uyaranlarında Yılmaz & Bilican (2022) kitabından yararlanılmıştır. Aşağıda P4C etkinlikleri sırasında uygulanan uyaranlar sunulmuştur:

Tablo 1.

Uygulama sürecinde kullanılan uyaranlar

Hafta	Yazar ve Eser İsmi	Sorgulama Topluluklarında İşlenen konu ve kavramlar
1. Hafta	Peter Worley-Felsefe Makinesi	Sandalye hikâyesi-Algı-bakış açıları- nesnelere yüklenen anlam-isim
2. Hafta	Peter Worley-Felsefe Makinesi	Thesus'un Gemisi- Kimlik-Değişim
3. Hafta	Peter Worley- Felsefe Makinesi	Garip Şeyler Dükkânı-Gelecek-Benlik- Seçim-özgür irade
4. Hafta	Peter Worley-Felsefe Makinesi	Hiçlik Hakkında Düşünmek-Varoluş, Anlam
5. Hafta	Aristoteles- Nikomakhos'a Etik	İyi yaşam-mutluluk
6. Hafta	Nietzsche- Zerdüşt Böyle Buyurdu	Özgürlük-başkaldırma-boyun eğme
7. Hafta	Nietzsche-Zerdüşt Böyle Buyurdu	Erdemlilik-Erdemli davranış
8. Hafta	Salvador Dali- Belleğin Azmi /Yumuşak Saatler	Zaman, öznel ve nesnel zaman, gerçeklik, hayal
9. Hafta	Pieter Brueghel- İkarus'un Düşüşü Sırasında Bir Manzara	İlgi, ilgisizlik, farkında olmak, sorumluluk, günlük yaşam, duyarlılık, bencillik, ihtiyaçlar, tutku, ölçülü olma
10. Hafta	Victor Vasarely- Vega 200	Algı, görecelilik, yanılsama, perspektif, zihin, gerçeklik, öznellik, doğruluk

P4C aktiviteleri için tanışma dersinde öğrencilere uygulama süreci ve P4C oturumlarında uymaları gereken kurallar hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Bu kurallar ise oturumların sağlıklı olması ve amacına ulaşması için olduğu belirtilerek; birbirini dinleme, düşünceleri paylaşırken el veya ekrandan el kaldırma butonu kullanma, soru sorma, düşüncelerini nedenlerini ile açıklama, gerekçelendirme yapmaları, gerektiğinde ifade değişimi yapabilecekleri, birbirinin fikrine katılıp katılmamakta serbest oldukları, arkadaşlarının fikirlerini önemsemeleri ve saygı duymaları yönündedir. İlk haftalar bu kurallar oturuma başlamadan önce hatırlatılmıştır, ilerleyen haftalarda gerek duyulmamıştır. P4C uygulama süreci altı aşamadan oluşmuştur. Bu aşamalar, ısınma, uyarının paylaşılması, tartışılacak sorunun veya kavramın seçimi, ilgili sorunun sorgulanması/tartışılması, değerlendirme ve pekiştirici felsefi etkinlikle sona ermiştir. Uyarın olarak kullanılan kitaplar, her hafta araştırmacı tarafından okunmuş, (tablo resimler bilgisayar ekranından gösterilmiştir). Uyarın sunumundan sonra öğrencilerin soru oluşturması için uyaranda öne çıkan durum, kavram ve olaylara yönelik sorular sormaları istenmiştir. “Sorgulama Topluluğu” anlayışının oluşması için araştırmacı kolaylaştırıcı rolüyle çocuklara uygun soruları sormaları konusunda cesaretlendirerek, gerektiğinde yardımcı olmuştur. Eğer felsefi soru çıkmazsa araştırmacı tarafından hazırlanan sorular gençlere sorulmuştur. Her öğrencinin kendi sorusunu hazırlaması istenmiş ve sonra gençlerin oluşturduğu sorular üzerinden oylama yapılmış ve en çok oyu alan soru üzerinde tartışma başlatılmıştır. Ayrıca tartışmanın derinleşmesini sağlamak için de araştırmacı katılımcılara sorular yöneltilmiştir. İlk haftalarda öğrenciler soru oluşturmada zorlanması nedeniyle araştırmacı yardımcı olmuştur. Sorgulama sürecinin sona ermesiyle değerlendirme sürecine geçilmiştir. Değerlendirme sırasında başarılı bir sorgulama yaptıklarını düşünüyorlarsa başparmaklarını yukarı bakacak şekilde kaldırmaları, olumsuz ise aşağı, kararsız ya da ikisi arasında iseler orta hizada kaldırmaları istenmiştir. Değerlendirme aşamasında yöneltilen sorular ise • *Birbirimizle düşüncelerimizin nedenlerini paylaştık mı?* • *Birbirimizi dinledik mi?* • *Herkes söz hakkı aldı mı?* • *Konuyla alakalı ilerledi mi tartışma?* • *Tartışmamız eğlenceli miydi?* • *Tartışma boyunca fikrimizi değiştirdik mi?* gibi P4C değerlendirme aşamasında kullanılan sorular yöneltilmiştir. Pekiştirici felsefi etkinlik olarak ise konuşulanlar hakkında bazen kendilerini yansıtan küçük bir anı paylaşımı ya da konu hakkında etkilendiğim düşünce olarak yazmaları istenir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, farklı lise türlerinden (Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, İmam-Hatip Lisesi) ve farklı yerleşim yerlerinden (Malatya, Antalya-Alanya, Şırnak) 10. sınıf öğrencilerinin P4C etkinliklerine ilişkin görüşleri ve araştırmacının gözlemleri bütünsel olarak analiz edilmiştir. Görüşme ve gözlem verilerinin analizi sonucunda dört ana tema ortaya çıkmıştır: (1) Bilişsel Gelişim, (2) Sosyal-Duygusal Gelişim, (3) Eğilimler ve (4) Estetik Farkındalık. Bu temalar, Lipman'ın (2003) çocuklar için felsefe yaklaşımının çok boyutlu etkileri ve Vygotsky'nin (1978) sosyokültürel öğrenme teorisiyle uyumludur. Her tema için kategoriler ve kodlar belirlenmiş ve bulgular bu yapı üzerinden sunulmuştur.

Tablo 2.

P4C etkinliklerine katılan lise öğrencilerinin bilişsel deneyimlerine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar
Bilişsel Gelişim	Felsefi Sorgulama Becerisi	Merak Etme ve Şüphe Duyma Derinlemesine Düşünme Soru Sorma
	Meta Bilişsel Farkındalık	Öğrenme Sürecini Yapılandırma Öğrenme Stratejileri Geliştirme
	Problem Çözme Becerileri	Problemin Çözümüne Yönelik Önermeler Üzerinden Akıl Yürütmek Problemin Çözümüne İlişkin Yansıtma ve Değerlendirmede Bulunmak

P4C (Philosophy for Children) etkinliklerinin öğrenciler üzerindeki etkileri incelendiğinde, bu uygulamaların özellikle *felsefi sorgulama becerileri*, *metabilişsel farkındalık* ve *problem çözme becerileri* üzerinde belirgin gelişim sağladığı görülmektedir. Öncelikle, öğrencilerde felsefi sorgulama becerilerinin geliştiği ve bu bağlamda *felsefi merak etme ve şüphe duyma*, *derinlemesine düşünme* ve *felsefi soru sorma* eğilimlerinin arttığı gözlemlenmiştir. Öğrenciler, P4C süreciyle birlikte merak duygularının derinleştiğini ve görünenin ötesini sorgulama ihtiyacı hissettiklerini belirtmişlerdir. (EÖ.1, KÖ.1, KÖ.2). Aynı zamanda, bu etkinlikler onların kavramlar üzerinde düşünmelerine ve olaylara farklı açılardan bakabilmelerine katkı sağlamıştır (KÖ.3, EÖ.2). Felsefi soru sorma becerisi ise günlük yaşamdaki sıradan kavramların sorgulanmasına yönelme ile kendini göstermiştir (KÖ.4, EÖ.1). Bununla birlikte, P4C uygulamalarının öğrencilerin metabilişsel farkındalıklarını geliştirdiği de anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, öğrenciler *öğrenme sürecini daha bilinçli yapılandırabildiklerini* ve *öğrenme stratejilerini geliştirdiklerini* ifade etmişlerdir (EÖ.2, EÖ.3, KÖ.5). Önceden ezbere dayalı bilgi edinme alışkanlıklarının yerini daha anlamlı ve kalıcı öğrenme stratejilerine bıraktığı

belirtilmiştir (EÖ.2). Son olarak, öğrencilerin problem çözme becerilerinde önemli gelişmeler olduğu görülmektedir. Öğrenciler, *problemleri çözüm odaklı analiz edebilme, derinlemesine düşünebilme ve olaylara farklı perspektiflerden yaklaşabilme* yetisi kazandıklarını ifade etmişlerdir (KÖ.2, KÖ.1, KÖ.3). Tüm bu bulgular, P4C'nin öğrencilerin bilişsel ve düşünsel becerilerinde çok boyutlu bir gelişimi harekete geçirdiği söylenebilir.

Tablo 3.

P4C etkinliklerine katılan lise öğrencilerinin sosyal duygusal deneyimlerine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar
Sosyal	Benlik Becerileri	Kendini tanıma (öz farkındalık)
Duygusal		Öz düzenleme
Öğrenme		Öz yansıtma
Becerileri	Sosyal Yaşam Becerileri	İletişim becerisi
		İş birliği becerisi
		Sosyal farkındalık becerisi

P4C etkinliklerinin öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerileri üzerinde anlamlı etkiler yarattığı görülmektedir. Bu kapsamda iki temel kategori öne çıkmaktadır: *benlik becerileri* ve *sosyal yaşam becerileri*. Benlik becerileri kapsamında öğrencilerin özellikle *kendini tanıma*, *öz düzenleme* ve *öz yansıtma* konularında gelişim gösterdiği belirlenmiştir. Öğrenciler, bu etkinlikler aracılığıyla kendilerini daha yakından tanıma ve içsel motivasyonlarını keşfetme fırsatı bulmuşlardır (KÖ.5, KÖ.3). Öz düzenleme becerilerinin gelişmesiyle birlikte, öğrenciler hedef belirleme, motivasyon yönetimi ve düşünsel süreçlerine yön verme konularında ilerleme kaydettiklerini ifade etmişlerdir (EÖ.2, KÖ.5). Ayrıca, öz yansıtma yoluyla yeni düşüncelerle karşılaştıklarında bunları değerlendirme ve daha önce ilgi göstermedikleri konulara yönelme davranışları geliştirmişlerdir (KÖ.3, KÖ.5). Diğer yandan, sosyal yaşam becerileri başlığı altında *iletişim*, *iş birliği* ve *sosyal farkındalık* becerilerinde belirgin ilerlemeler gözlemlenmiştir. Öğrenciler, P4C süreçlerinde düşüncelerini daha açık ve özgüvenli biçimde ifade edebildiklerini ve etkin dinleme ile empati kurma becerilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir (EÖ.2, KÖ.5, KÖ.5, KÖ.3). İş birliği becerilerinde ise grup tartışmaları sayesinde hem kendi fikirlerini paylaşma hem de başkalarının düşüncelerine açık olma tutumlarını geliştirdikleri gözlemlenmiştir (EÖ.4, EÖ.3). Bununla birlikte, farklı bakış açılarına duyarlılık ve çeşitliliğe açık olma gibi sosyal farkındalık boyutlarında da öğrencilerin önemli kazanımlar elde ettiği anlaşılmaktadır. Öğrenciler, P4C etkinlikleri sayesinde mutlak doğrulara olan bakışlarını sorgulamış, farklı görüşleri anlamaya ve bu görüşlere karşı önyargısız yaklaşmaya daha açık hale gelmişlerdir (KÖ.4,

KÖ.2). Bu bulgular, P4C'nin bireyin kendini ve toplumu daha derinlemesine anlamasına olanak tanıyan güçlü bir pedagojik araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4.

P4C etkinliklerine katılan lise öğrencilerinin eğilimlerine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar
Eğilimler	Benlik Eğilimleri	Kendine İnanma (Öz yeterlik) Kendine Güvenme (Öz güven)
	Entelektüel Eğilimler	Açık Fikirlilik Sistematik Olma Analitik Düşünme
	Sosyal Eğilimler	Empati

P4C etkinliklerinin öğrenciler üzerinde oluşturduğu etkiler arasında bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimlerin yanı sıra, öğrencilerin çeşitli eğilimlerinde de belirgin değişimler gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, benlik eğilimleri, entelektüel eğilimler ve sosyal eğilimler olmak üzere üç temel boyut öne çıkmaktadır. Öncelikle, benlik eğilimleri kapsamında öğrencilerin *öz yeterlilik* ve *öz güven* düzeylerinde artış olduğu görülmüştür. Öğrenciler, ilgi alanlarını genişletme ve ön yargısız yaklaşım geliştirme konusunda daha istekli hale gelmiş (KÖ.1), ayrıca kendi düşüncelerini ifade etme konusunda daha özgür ve özgüvenli davrandıklarını ifade etmişlerdir (KÖ.3, KÖ.4). Bununla birlikte, entelektüel eğilimler kapsamında öğrencilerin *açık fikirlilik*, *sistematik olma* ve *analitik düşünme* yönelimlerinin geliştiği anlaşılmaktadır. Öğrenciler farklı düşüncelerle karşılaşarak açık fikirli olmanın ve hoşgörülü yaklaşmanın önemini kavramışlardır (EÖ.2, EÖ.1). Öğrenmenin süreklilik gösteren bir süreç olduğunu fark ettiklerini ve bu durumun sistematik bir öğrenme anlayışını benimsediklerini ortaya koymaktadır (EÖ.2, KÖ.1). Analitik düşünme becerilerinin gelişmesiyle öğrenciler, olayları adım adım analiz edebilme ve günlük hayattaki problemlere daha yapılandırılmış çözümler üretebilme yetkinliği kazandıklarını dile getirmişlerdir (KÖ.1, EÖ.1). Son olarak, sosyal eğilimler boyutunda öğrencilerde *empati* kurma becerisinin geliştiği tespit edilmiştir. P4C etkinlikleri, öğrencilerin farklı bireylerin düşüncelerini anlamaya yönelik bir çaba göstermelerine olanak tanımış ve bu sayede empati ve hoşgörü düzeylerinin artmasına katkı sağlamıştır (KÖ.1, EÖ.1). Tüm bu bulgular, P4C yaklaşımının sadece bilişsel değil, aynı zamanda duyuşsal ve sosyal yönelimleri de olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Tablo 5.

P4C etkinliklerine katılan lise öğrencilerinin estetik farkındalıklarına ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar
Estetik	Sanat Okuryazarlığı	Sanat Eserlerini İnceleme
Farkındalık	Estetik Değer Bilinci	Duyusal Derinliği Anlama Sanat Etkisini Fark Etme

P4C etkinliklerinin öğrencilerde sadece bilişsel, sosyal ve duyuşsal alanlarda değil, aynı zamanda estetik farkındalık alanında da önemli kazanımlar sağladığı belirlenmiştir. Bu tema altında iki temel kategori öne çıkmaktadır: *sanat okuryazarlığı* ve *estetik değeri anlama*. Sanat okuryazarlığı kapsamında, öğrencilerin sanat eserlerini yorumlama, çözümleme ve eleştirel bakış açısıyla değerlendirme becerilerinin geliştiği görülmüştür. P4C oturumlarında sanat eserleri üzerinden yürütülen tartışmalar, öğrencilerin sanata olan ilgisini artırmış ve onları kendi başlarına sanat eserlerini incelemeye teşvik etmiştir (KÖ.2, KÖ.1). Sanatın görsel unsurlarını analiz ederek fikir üretme sürecine dâhil olmaları, onların görsel okuryazarlık düzeyini derinleştirmiştir. Estetik değer kategorisinde ise öğrenciler, sanat eserlerini yalnızca yüzeysel olarak değil, *duyusal ve düşünsel derinliğiyle* ele almaya başlamışlardır. Etkinlikler sayesinde daha önce fark etmedikleri detayları görebilme, sanat eserlerinin alt metinlerini sorgulama ve farklı açılardan değerlendirme becerileri gelişmiştir (KÖ.4, KÖ.3). Ayrıca, öğrenciler sanat eserlerinin yalnızca estetik bir obje değil, aynı zamanda bir anlam ve mesaj taşıyıcısı olduğunun farkına varmışlardır (EÖ.2, EÖ.3). Sanata yönelik bu yeni yaklaşım, onların estetik duyarlılıklarını ve sanata karşı düşünsel ilgilerini güçlendirmiştir. Bu bulgular, P4C'nin öğrencilerin estetik algısını ve sanatı anlamlandırma biçimini dönüştürdüğünü, sanatla daha derin bir bağ kurmalarını sağladığını ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, P4C (Çocuklar İçin Felsefe) etkinliklerinin öğrenciler üzerinde sağladığı bilişsel, sosyal-duygusal ve estetik etkileri incelemiştir. Elde edilen bulgular, P4C uygulamalarının öğrencilerin düşünsel becerilerinin yanı sıra, sosyal etkileşim ve estetik değerler konusunda da belirgin gelişim sağladığını ortaya koymaktadır.

Felsefî sorgulama becerileri üzerine yapılan gözlemler, öğrencilerin daha derinlemesine düşünme, sorgulama ve felsefî düşünme becerilerinde belirgin bir artış olduğunu göstermektedir. Öğrenciler, P4C etkinlikleri sayesinde olaylara

daha geniş bir perspektiften yaklaşmayı öğrenmiş, bu da onların analitik ve sistematik düşünme becerilerini geliştirmiştir. Bu bulgu, Dewey'in (1933) eğitimde sorgulamanın önemini vurgulayan yaklaşımıyla paralellik göstermektedir. P4C etkinliklerinin metabilşsel farkındalık üzerindeki etkisi de dikkat çekicidir; öğrenciler, öğrenme süreçlerini daha bilinçli bir şekilde yönetmeye başlamış, öğrenme stratejilerini geliştirme konusunda daha etkili hale gelmişlerdir. Bu, öğrencilerin sadece bilgi edinme süreçlerinde değil, aynı zamanda kendi düşünce süreçlerini sorgulama ve yapılandırma konusunda da ilerleme kaydetmelerini sağlamıştır. P4C'nin olay, olgu ve kavramlara farklı açılardan da bakılabileceğini öğrettiği süreç, katılımcılara zihinsel kapasitelerinin bildiklerinden çok daha yüksek olduğunu göstermiş olabilir. P4C'nin bireylere sağladığı en önemli katkı, sahip oldukları potansiyeli sınırlı şekilde kullandıklarını bireylere fark ettirmek olabilir. Vansielegheem & Kennedy (2011), P4C'yi çocuğun düşünme sürecine aktif katılımı, sabit bir düşünme modelinden kurtulma ve çocuğun özgün olabilmesi için alan açan bir yaklaşım olarak yorumlamaktadır. Bu bağlamda; P4C çocukların potansiyellerini fark etmelerinde dolaylı ama güçlü bir temel sunar.

Problem çözme becerileri açısından elde edilen veriler, P4C'nin öğrencilerin problemleri analiz etme, farklı bakış açılarıyla değerlendirme ve çözüm üretme becerilerini önemli ölçüde geliştirdiğini göstermektedir. P4C etkinlikleri, öğrencilerin problem çözme yaklaşımını sadece teorik düzeyde değil, aynı zamanda günlük yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar karşısında da uygulamaya geçirmelerini teşvik etmiştir. Bu bağlamda, P4C'nin eğitimde, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini ve çözüm odaklı yaklaşımlarını güçlendiren önemli bir araç olduğu söylenebilir. Farklı bakış açılarının, zor gibi görünen ya da fikir üretilemeyen bir problemi nasıl çözüme kavuşturduğunu göstermesi açısından P4C'yi sadece bir yöntem değil bir yaklaşım olarak görmenin en mantıklı gerekçelerinden birisidir. Topping & Trickey'nin (2014) P4C uygulamalarının öğrencilerin bilgiyi içselleştirme ve kavramsal olarak anlamlandırma becerilerini önemli ölçüde geliştirdiğini ortaya koyduğu çalışma bilgiyi anlama ve problem çözme arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Sosyal-duygusal gelişim açısından ise, öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımaya başladıkları ve kendi duygu ve düşüncelerini daha derinlemesine değerlendirme becerisi kazandıkları gözlemlenmiştir. Öğrencilerin benlik becerileri (öz farkındalık, öz düzenleme ve öz yansıtma) gelişirken, aynı zamanda sosyal yaşam becerileri açısından da iletişim, iş birliği ve sosyal farkındalık gibi becerilerde gelişim yaşadıkları belirlenmiştir. Bu bulgular, CASEL (2020) modelindeki sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin P4C aracılığıyla ne denli etkili bir şekilde gelişebileceğini desteklemektedir. P4C, öğrencilerin empati, saygı ve hoşgörü

gibi sosyal becerilerinin gelişimine katkı sağlayarak, sosyal ilişkilerini daha sağlıklı ve verimli bir şekilde kurmalarını mümkün kılmıştır.

Eğilimler açısından yapılan analizler, P4C etkinliklerinin öğrencilerin benlik eğilimlerinde önemli değişimler yarattığını ortaya koymuştur. Öğrenciler, kendilerine daha fazla güvenmeye başlamış, düşüncelerini ifade ederken daha özgür hissedip, fikirlerine sahip çıkma konusunda motive olmuşlardır. Ayrıca, açık fikirli olma ve sistematik düşünme eğilimleri artmış, bu da onların daha bilinçli ve düzenli öğrenme süreçleri geliştirmelerini sağlamıştır. Öğrencilerin karşılaştıkları farklı bakış açılarına hoşgörüyle yaklaşabilme yeteneklerinin artması, empati ve hoşgörü gibi sosyal eğilimleri güçlendirmiştir. Trickey & Topping (2004), P4C'nin çocukların eğilimlerini etkileme biçimini; onların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişim süreçlerini zenginleştirmekle ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sayede, çocuklar daha özgüvenli, açık fikirli ve empatik bireyler olarak yetiştirilebilirler.

Estetik farkındalık açısından da öğrenciler önemli gelişimler göstermiştir. P4C etkinlikleri, öğrencilerin sanat eserlerine karşı daha derinlemesine bir bakış açısı geliştirmelerini sağlamıştır. Sanat eserlerine sadece yüzeysel bir bakışla yaklaşmak yerine, bu eserlerin arkasındaki anlamları sorgulamaya başlamışlardır. Bu durum, öğrencilerin estetik değerleri daha bilinçli bir şekilde değerlendirmelerini ve sanatla olan ilişkilerini daha anlamlı hale getirmelerini sağlamıştır. Sanatın etkisini fark etmeleri ve sanat eserlerini çözümleyerek analiz etmeleri, onların estetik duyarlılıklarını geliştirmiş ve sanatla ilgili daha kapsamlı düşünmelerine olanak tanımıştır. Winner (2018) ve D'Olimpio & Teschers (2016), yapmış oldukları çalışmalarda; sanat eserleri üzerinden yapılan felsefi tartışmaların, çocukların sanatı daha derinlemesine anlamalarına ve estetik değerler üzerine düşünmelerine olanak sağladığını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, P4C (Felsefe için Çocuklar) etkinliklerinin öğrencilerin bilişsel, sosyal-duygusal, eğilimsel ve estetik gelişimlerini çok boyutlu bir şekilde desteklediği söylenebilir. P4C, öğrencilere sadece akademik içerikleri öğretmekle kalmamış, aynı zamanda onları daha derinlemesine düşünmeye, sorgulamaya, farklı bakış açılarını anlamaya ve estetik değerlere saygı göstermeye yönlendirmiştir. Bu, P4C'nin eğitimdeki potansiyelinin büyük olduğunu ve öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkı sağlama noktasında son derece etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Eğitimcilerin, bu tür etkinlikleri müfredatlarına dahil etmeleri, öğrencilerin hem akademik hem de kişisel gelişimlerini olumlu yönde etkileyebilir. Bu bağlamda, P4C'nin eğitimsel uygulamaları, öğrencilerin bilişsel becerilerinin yanı sıra duygusal zekâları ve estetik anlayışları üzerinde de önemli bir etki yaratmaktadır.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, P4C yönteminin öğrencilerin bilişsel gelişimi, sosyal-duygusal gelişimi, eğilimleri ve estetik farkındalıklarını geliştirdiğini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, Türkiye'nin eğitimde dönüşümünü hedefleyen "Türkiye Maarif Yüzyılı" vizyonu ile da örtüşmektedir. Zira bu vizyon, sadece akademik başarıyı değil; aynı zamanda sorgulayan, katılımcı, etik değerlere sahip ve küresel düzeyde rekabet gücü yüksek bireylerin yetiştirilmesini amaçlamaktadır. P4C yaklaşımı, bu vizyona doğrudan katkı sunabilecek nitelikte bir yaklaşım olarak öne çıkmakta; öğrencilerin hem düşünme becerilerini hem de toplumsal sorumluluk bilincini desteklemektedir. Bu bağlamda, P4C'nin Türkiye Maarif Yüzyılı kapsamında yaygınlaştırılması, eğitim sisteminde hedeflenen nitel dönüşümün gerçekleştirilmesine katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Acar, F., & Arslan, R. (2023). Enhancing critical thinking and English-speaking skills of gifted students through philosophy for children approach. *International Journal of Assessment Tools in Education*. <https://doi.org/10.21449/ijate.1267223>
- Adams, C., & Manen, M. (2008). Phenomenology. In *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods* (pp. 629-632). SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781412963909.n317>
- Alzahrani, E., & Almutairi, A. (2023). Philosophy for children in Saudi Arabia and its impact on non-cognitive skills. *Childhood & Philosophy*. <https://doi.org/10.12957/childphilo.2023.75190>
- Balcı, E., & Eryılmaz, R. (2024). The impact of Philosophy for Children (P4C) activities on enhancing the speaking skills of gifted students. *Frontiers in Psychology*, 15, 1451532. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1451532>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Ceylan Çapar, M., & Ceylan, M. (2022). Durum çalışması ve olgubilim desenlerinin karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 295-312.
- Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL). (2020). CASEL's 5 core competencies. <https://casel.org/fundamentals-of-sel/what-is-sel/>

- Colom, R., Moriyón, F., Magro, C., & Morilla, E. (2014). The long-term impact of Philosophy for Children: A longitudinal study (preliminary results). *Thinking: The Journal of Philosophy for Children*, 35, 50–56.
- Direk, N. (2019). *Gençler İçin Felsefe: Metinlerle Eleştirel Okuma ve Düşünme Çalışmaları*. Pan Yayıncılık.
- D'Olimpio, L., & Teschers, C. (2016). Philosophy for children meets the art of living: A holistic approach to an education for life. *Philosophical Inquiry in Education*, 23(2), 114–124.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş: Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri*. Anı Yayıncılık.
- Fisher, R. (2013). *Teaching Thinking: Philosophical Enquiry in the Classroom* (4th ed.). Bloomsbury Publishing.
- Glesne, C. (2016). *Becoming Qualitative Researchers: An Introduction* (5th ed.). Pearson.
- Gorard, S., Siddiqui, N., & See, B. H. (2017). Can 'Philosophy for Children' improve primary school attainment? *Journal of Philosophy of Education*, 51(1), 5–22. <https://doi.org/10.1111/1467-9752.12227>
- Green, P. (2005). A rigorous journey into phenomenography: From a naturalistic inquirer viewpoint. In J. Bowden & P. Green (Eds.), *Doing Phenomenography* (pp. 1-16). RMIT University Press.
- Gregory, M. R. (2013). Wisdom and other aims for precollege philosophy education. In M. B. Glina (Ed.), *Philosophy for, With, and of Children* (pp. xx–xx). Cambridge Scholars Publishing.
- Kılınç, Y. (2023). Bilişsel çarpıtma ve epistemik kusur farkındalığının P4C uygulamalarına katkısı. *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 22(3), 482-514. <https://doi.org/10.20981/kaygi.1321785>
- Kiger, M. E., & Varpio, L. (2020). Thematic analysis of qualitative data: AMEE Guide No. 131. *Medical Teacher*, 42(8), 846-854. <https://doi.org/10.1080/02602938.2020.1755030>
- Leng, L. (2020). The role of philosophical inquiry in helping students engage in learning. *Frontiers in Psychology*, 11, 449. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00449>

- Lipman, M. (2003). *Thinking in Education* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Malboeuf-Hurtubise, C., Léger-Goodes, T., Mageau, G., Joussemet, M., Herba, C., Chadi, N., Lefrançois, D., Camden, C., Bussi eres,  ., Taylor, G.,  thier, M., & Gagnon, M. (2021). Philosophy for children and mindfulness during COVID-19: Results from a randomized cluster trial and impact on mental health in elementary school students. *Progress in Neuro-Psychopharmacology & Biological Psychiatry*, 107, 110260. <https://doi.org/10.1016/j.pnpbp.2021.110260>
- Mill  Eğitim Bakanlığı. (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli  đretim Programları Ortak Metni*. <https://mufredat.meb.gov.tr>
- Miller, S. (2003). Analysis of phenomenological data generated with children as research participants. *Nurse Researcher*, 10(4), 68-82.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Y ntemleri* (2. Baskı) (M. B t n & S. B. Demir,  ev.). Pegem Akademi.
- Piaget, J. (1972). *The Psychology of the Child*. Basic Books.
- Rogers, J. (2013). Teaching ethics responsibly: Bringing global awareness to the classroom. In M. B. Glina (Ed.), *Philosophy for, With, and of Children* (pp. xx–xx). Cambridge Scholars Publishing.
- Topping, K. J., Trickey, S., & Cleghorn, P. (2019). *A Teacher's Guide to Philosophy for Children*. Routledge.
- Topping, K., & Trickey, S. (2014). The role of dialog in philosophy for children. *International Journal of Educational Research*, 63, 69–78. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2013.01.002>
- Trickey, S., & Topping, K. (2004). ‘Philosophy for children’: A systematic review. *Research Papers in Education*, 19(3), 365–380. <https://doi.org/10.1080/0267152042000248016>
- Vansieleghem, N., & Kennedy, D. (2011). What is Philosophy for Children, What is Philosophy with Children-After Matthew Lipman? *Journal of Philosophy of Education*, 45(2), 171–184. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.2011.00800.x>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.

Wahab, M., Zulkifli, H., & Razak, K. (2022). Impact of Philosophy for Children and its challenges: A systematic review. *Children*, 9(11), 1671. <https://doi.org/10.3390/children9111671>

Winner, E. (2018). What we know about art and the mind. *The New Yorker*.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimler İçin Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Aim: This research is a qualitative study based on the phenomenological design and its aim is to deeply examine the perceptions and experiences of high school students who have experienced P4C (Philosophy for Children) education.

Method: The study was conducted with 13 students from different types of schools in various provinces of Türkiye in the 2024-2025 academic year. The students were selected according to criteria such as being volunteers, not having received P4C education before, and having sufficient technological facilities. The research process was implemented on an online platform one day a week for 10 weeks, and each session lasted 40+40+40 minutes. Demographic information form, observation form, and semi-structured interview questions were used as data collection tools. The data were analyzed using thematic analysis method.

Findings: During the implementation process, the researcher organized activities such as philosophical inquiry, group discussions, and reflection writings to ensure the intellectual participation of the students. During the inquiry processes, the students listened to each other's thoughts, shared them, and discussed them in a participatory environment. P4C activities aimed to enable students to think deeply and develop their critical thinking skills. P4C activities have provided significant gains in the cognitive, social-emotional, dispositional and aesthetic development of high school students. Students have improved their philosophical inquiry, deep thinking, questioning and problem-solving skills. In addition, their metacognitive awareness has increased and they have structured their learning processes more consciously. In the area of social-emotional development, students have made progress in skills such as self-awareness, self-regulation and social awareness, and their communication and collaboration skills have improved. In the dispositional area, students have increased their abilities such as self-confidence, open-mindedness, systematic thinking and analytical thinking, and their empathy skills have also been strengthened. In terms of aesthetic awareness, they have begun to understand the affective and intellectual dimensions of art by examining works of art in more depth. In general, P4C

practices have supported students' intellectual, emotional and aesthetic development in a multifaceted way.

Results and Discussion: This research has examined the positive effects of P4C (Philosophy for Children) activities on students' cognitive, social-emotional development, dispositional and aesthetic development. The findings show that P4C significantly improved students' thinking skills, problem-solving abilities, social skills and aesthetic awareness. Thanks to P4C activities, children made significant progress in thinking more deeply, questioning and understanding different perspectives, their metacognitive awareness increased and they started to manage their own learning processes more consciously. One of the main reasons for this development is that P4C provided children with the opportunity to think critically and question, thus restructuring their approaches to knowledge. P4C enabled students to develop not only academic knowledge but also social interaction skills; because the activities, group discussions and the necessity to evaluate different perspectives encouraged the development of social skills such as empathy, respect and tolerance. In addition, the fact that P4C gave children self-confidence and motivated them to express their thoughts contributed greatly to their individual development. Children increased their competence in social interaction by exhibiting a more active approach in being open-minded, thinking critically and developing empathy. In terms of aesthetic awareness, P4C's ability to think deeply about works of art and question their meanings has enabled students to evaluate aesthetic values more consciously. All these factors show that P4C increases children's cognitive and emotional development as well as their aesthetic sensitivities, making them more conscious, sensitive and socially responsible individuals. In conclusion, P4C activities are a powerful pedagogical tool that supports not only students' academic skills but also their personal development. This approach helps students become more conscious and empathetic individuals by providing them with the skills to question, understand different perspectives and respect aesthetic values. These findings, which are consistent with Türkiye's "Turkish Education Century" vision, show that P4C has great potential in education and that its dissemination can contribute to the qualitative transformation in the education system.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Yapay Zekâ Kullanımı Bildirimi

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanması için herhangi bir yapay zekâ aracından faydalanmamıştır.